Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

18 päivänä joulukuuta 2025*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kilpailu – SEUT 102 artikla – Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö – Polttoaineiden tukkukaupan markkinat Bulgariassa – Kilpailijoiden marginaalien supistaminen tai hintaruuvi – Tuotemarkkinoiden määrittely – Vertikaalisesti jaetut markkinat – Valmisteverojärjestelmän huomioon ottaminen

Asiassa C-260/24,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Administrativen sad Sofia-oblast (Sofian maakunnan hallintotuomioistuin, Bulgaria) on esittänyt 15.4.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.4.2024, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

”Lukoil Bulgaria” EOOD

vastaan

Komisia za zashtita na konkurentsiata,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari), S. Rodin, S. Gervasoni ja N. Fenger,

julkisasiamies: L. Medina,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Stefanova-Kamisheva,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.4.2025 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– ”Lukoil Bulgaria” EOOD, edustajinaan Y. Pekunov, A. Velichkov, advokati, A. Pekunova, yuriskonsult ja A. Robertson, KC,

– Komisia za zashtita na konkurentsiata, edustajinaan M. Goranova, N. Mincheva ja Y. Nenkova,

– Bulgarian hallitus, asiamiehinään T. Mitova, R. Stoyanov ja T. Tsingileva,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

– Euroopan komissio, asiamiehinään V. Hitrovs, E. Rousseva ja I. Söderlund,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 102 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä ”Lukoil Bulgaria” EOOD (jäljempänä Lukoil Bulgaria) ja toisaalta Komisia za zashtita na konkurentsiata (kilpailun suojelukomissio, Bulgaria; jäljempänä Bulgarian kilpailuviranomainen) ja joka koskee 16.2.2023 tehdyn päätöksen nro 184 (jäljempänä Bulgarian kilpailuviranomaisen päätös), jolla viimeksi mainittu totesi kyseisen yhtiön syyllistyneen määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön, pätevyyttä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 SEUT 102 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sisämarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Tällaista väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;

b) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;

c) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;

d) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.”

Bulgarian oikeus

4 Kilpailun suojaamisesta annetun lain (Zakon za zashtita na konkurentsiata; DV nro 102, 28.11.2008; jäljempänä ZZK) 21 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kiellettyä on yrityksen, joka on monopoliasemassa tai määräävässä markkina-asemassa, taikka kahden tai useamman yrityksen, jotka ovat yhteisesti määräävässä markkina-asemassa, sellainen toiminta, joka on omiaan estämään, rajoittamaan tai vääristämään kilpailua ja joka vaikuttaa kuluttajien etuihin, ja erityisesti:

1. osto- tai myyntihintojen tai muiden kohtuuttomien kauppaehtojen vahvistaminen suoraan tai välillisesti

2. tuotannon, kaupan ja teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi

3. erilaisten ehtojen soveltaminen samantyyppisiin sopimuksiin tiettyjen kumppanien osalta, mikä asettaa viimeksi mainitut epäyhdenvertaiseen kilpailuasemaan

4. se, että sopimuksen tekemisen edellytykseksi asetetaan se, että toinen osapuoli ottaa vastatakseen lisävelvoitteista tai sellaisten lisäsopimusten tekemisestä, jotka luonteensa vuoksi tai tavanomaisen kaupallisen käytännön mukaan eivät liity pääsopimuksen kohteeseen tai sen täyttämiseen

5. perusteeton kieltäytyminen toimittamasta tavaraa tai palvelua tosiasialliselle tai mahdolliselle asiakkaalle tämän liiketoiminnan estämiseksi.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

5 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Lukoil-yritysryhmä (jäljempänä Lukoil-konserni) harjoittaa Bulgariassa öljytuotteiden tuotantoa, tukkukauppaa ja vähittäiskauppaa; sen toiminta kattaa näin ollen öljytuotteiden kaupan alan koko arvoketjun. Lukoil-konsernin sisällä ”Lukoil Neftohim Burgas” AD, joka omistaa Bulgarian ainoan raakaöljynjalostamon, on kyseisessä jäsenvaltiossa myytyjen moottoripolttoaineiden suurin tuottaja. Lukoil Bulgaria toimii moottoripolttoaineiden eli moottoriajoneuvoissa käytettävän bensiinin ja dieselöljyn tukkumarkkinoilla (jäljempänä polttoaineiden tukkumarkkinat), ja sillä on hallussaan yksi suurimmista maan kattavista huoltoasemaketjuista.

6 Bulgarian kilpailuviranomaisen päätöksen mukaan Lukoil-konsernilla on Bulgariassa yhtenäinen logistiikka-, varastointi- ja kuljetusinfrastruktuuri, joka antaa sille poikkeuksellisen kilpailuedun polttoaineiden tukkumarkkinoilla, joilla se on määräävässä asemassa.

7 Kyseinen viranomainen katsoi kyseisessä päätöksessä, että Lukoil Bulgaria oli soveltanut kyseisillä markkinoilla hinnoittelukäytäntöä, jonka mukaan kyseinen yhtiö sovelsi polttoaineisiin, joista on maksettava valmisteveroa (tuotantoketjun loppupään markkinat), myyntihintoja, jotka olivat alempia kuin ne, joita se sovelsi polttoaineisiin, joista väliaikaisesti ei ole maksettava valmisteveroa (tuotantoketjun alkupään markkinat). Tämä hintaruuvina ilmenevä hinnoittelukäytäntö merkitsee ZZK:n 21 §:n vastaista määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

8 Lukoil Bulgaria väittää kyseisestä päätöksestä Administrativen sad Sofia-oblastissa (Sofian maakunnan hallintotuomioistuin, Bulgaria), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, nostamassaan kanteessa muun muassa, että Bulgarian kilpailuviranomainen on määritellyt merkitykselliset markkinat virheellisesti.

9 Ensinnäkin Lukoil Bulgaria katsoo yhtäältä, että merkityksellisiin markkinoihin olisi pitänyt sisällyttää nestekaasu (LPG) ja metaani, koska bensiini ja dieselöljy voidaan korvata niillä. Niiden poissulkeminen on sen mukaan johtanut Lukoil Bulgarian markkinavoiman yliarviointiin. Bulgarian kilpailuviranomainen kiistää tämän väitteen sillä perusteella, että bensiini ja dieselöljy ovat vain osittain korvattavissa nestekaasulla ja metaanilla.

10 Toisaalta Lukoil Bulgaria väittää, että koska bensiini ja dieselöljy eivät ole korvattavissa toisillaan kysynnän eivätkä tarjonnan kannalta, ne eivät kuulu samoille markkinoille. Bulgarian kilpailuviranomainen puolestaan katsoo, että vaikka bensiini ja dieselöljy eivät loppukuluttajan näkökulmasta ole korvattavissa toisillaan, samojen toimittajien harjoittama näiden kahdentyyppisten polttoaineiden kauppa ja niiden hinnanmuodostus polttoaineiden tukkumarkkinoilla tapahtuvat samoin edellytyksin.

11 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että näin ollen on määritettävä, voiko kansallinen kilpailuviranomainen SEUT 102 artiklaa sovellettaessa katsoa samoille tuotemarkkinoille kuuluvan polttoaineita, jotka eivät ole korvattavissa toisillaan. Kyseisen tuomioistuimen mukaan on niin, että jos näin olisi, Bulgarian kilpailuviranomaisen päätöksessä olisi voitu katsoa, että dieselöljy ja bensiini kuuluvat samoille markkinoille. Tällaisessa tapauksessa Bulgarian kilpailuviranomaisen kieltäytymiselle sisällyttää nestekaasua kyseisille markkinoille ei kuitenkaan olisi järkevää oikeuttamisperustetta, koska bensiini on osittain korvattavissa nestekaasulla.

12 Toiseksi Lukoil Bulgaria katsoo, että Bulgarian kilpailuviranomainen totesi virheellisesti, että polttoaineiden tukkumarkkinat voidaan jakaa vertikaalisesti kaksiin osamarkkinoihin eli tuotantoketjun alkupään sellaisten polttoaineiden markkinoihin, jotka myydään väliaikaisen valmisteverottomuuden järjestelmässä, ja tuotantoketjun loppupään sellaisten polttoaineiden markkinoihin, jotka on tarkoitettu loppukulutukseen valmisteverojen maksamisen jälkeen.

13 Lukoil Bulgaria vetoaa muun muassa siihen, että Bulgarian kilpailuviranomainen on todennut, että kyseisellä yhtiöllä on suhteellisen suuri eli 40–60 prosentin markkinaosuus polttoaineiden tukkumarkkinoilla, ja että sillä on määräävä asema kyseisillä markkinoilla kuten myös väliaikaisen valmisteverottomuuden järjestelmässä myytyjen polttoaineiden osamarkkinoilla. Bulgarian kilpailuviranomaisen päätökseen ei sen mukaan kuitenkaan sisälly minkäänlaista arviota kyseisen yhtiön markkinaosuuksista kyseisessä päätöksessä todetuilla kaksilla osamarkkinoilla, eikä siinä yksilöidä kullakin näistä osamarkkinoista toimivia toimijoita. Lukoil Bulgaria katsoo, että unionin oikeus on esteenä sille, että kilpailuviranomainen toteaa yrityksen olevan määräävässä markkina-asemassa ilmoittamatta nimenomaisesti, mikä on sen markkinaosuus, minkä Bulgarian kilpailuviranomainen kiistää.

14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii näin ollen, oliko Bulgarian kilpailuviranomainen velvollinen Lukoil Bulgarian väitetyn rikkomisen toteamiseksi tutkimaan kaikki molempien markkinoiden olennaiset piirteet määrittämällä kumpienkin osalta markkinaosuudet, markkinoiden koon ja markkinatoimijat.

15 Tässä tilanteessa Administrativen sad Sofia-oblast päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko SEUT 102 artiklaa sekä myös puolustautumisoikeuksien, oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita, syyttömyysolettama mukaan luettuna, tulkittava siten, että kielletyn hintaruuvin (margin squeeze) tapauksessa kyseisissä markkinoissa (markkinat, joilla rikkominen tapahtui) on kyse kaksista vertikaalisesti integroituneista markkinoista, nimittäin tuotantoketjun alkupään markkinoista (upstream market) ja tuotantoketjun loppupään markkinoista (downstream market), ja että kilpailuviranomainen on rikkomisen muotoilussa ja menettelyn päätteeksi tekemässään hallintopäätöksessä näiden molempien kyseisten markkinoiden osalta velvollinen esittämään tosiseikkoja koskevia toteamuksia kyseisten markkinoiden koosta, markkinatoimijoista ja näiden markkinatoimijoiden osuuksista kyseisillä markkinoilla, myös yrityksen, jonka se väittää olevan määräävässä markkina-asemassa, vastaavista markkinaosuuksista?

2) Onko SEUT 102 artiklaa, luettuna yhdessä puolustautumisoikeuksien, oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden, syyttömyysolettama mukaan luettuna, kanssa, tulkittava siten, että SEUT 102 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä on kiellettyä sisällyttää yksiin ja samoihin kansallisiin tuotemarkkinoihin tuotteita, jotka eivät ole korvattavissa keskenään kysynnän eivätkä tarjonnan osalta, kuten [Bulgarian kilpailuviranomainen] teki [pääasian oikeudenkäynnissä], kun se on sisällyttänyt dieselin ja A-95H-bensiinin yksiin ja samoihin polttoaineiden tuotemarkkinoihin?

3) Jos yksiin ja samoihin kansallisiin tuotemarkkinoihin on sallittua sisällyttää polttoaineita, jotka eivät ole korvattavissa keskenään kysynnän eivätkä tarjonnan osalta, onko siinä tapauksessa sallittua jättää sisällyttämättä polttoaineiden tuotemarkkinoihin kyseisten kansallisten markkinoiden kolmatta pääasiallista polttoainetta [eli nestekaasua], jonka markkinaosuus kansallisilla markkinoilla on yhtä suuri kuin bensiinin?”

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

16 Bulgarian kilpailuviranomainen ja Bulgarian hallitus katsovat, ettei ennakkoratkaisupyyntöä voida ottaa tutkittavaksi. Ne esittävät tältä osin lähinnä kolme väitettä.

17 Ensinnäkin niiden mukaan Bulgarian kilpailuviranomaisen päätös perustuu yksinomaan Bulgarian oikeuden soveltamiseen eikä SEUT 102 artiklaa voida soveltaa, koska väitetty määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ei vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei niiden mukaan ole määrittänyt ennakkoratkaisukysymyksiin liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja eikä selittänyt niitä tosiseikkoja koskevia oletuksia, joihin nämä kysymykset perustuvat ja jotka ovat tarpeen, jotta unionin oikeutta voitaisiin tulkita siten, että tulkinta olisi sille hyödyllinen. Kyseinen tuomioistuin on todellisuudessa vain toistanut pääasian asianosaisten väitteet. Kolmanneksi Bulgarian kilpailuviranomaisen mukaan nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö merkitsee käytännössä sitä, että unionin tuomioistuimelle siirretään ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivalta ratkaista merkityksellisten markkinoiden määrittelyä koskeva kysymys, joka on olennainen mainitun oikeusriidan ratkaisemisen kannalta.

18 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa menettelyssä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on näin ollen periaatteessa velvollisuus antaa ennakkoratkaisu (tuomio 21.4.1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, 8 kohta ja tuomio 22.10.2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

19 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan silloin, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 9.9.2021, GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

20 Nyt käsiteltävässä asiassa tämän tuomion 17 kohdassa mainitusta ensimmäisestä väitteestä on todettava, ettei ole ilmeistä, että pyydetyllä SEUT 102 artiklan tulkinnalla ei olisi mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen.

21 Yhtäältä ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että SEUT 102 artiklaa voidaan soveltaa pääasiassa. Lisäksi kaikkien kansallisten tuomioistuinten on sovellettava SEUT 102 artiklaa viran puolesta (tuomio 13.7.2006, Manfredi ym., C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 31 kohta).

22 Toisaalta Bulgarian kilpailuviranomaisen päätöksen sisällön, sellaisena kuin se ilmenee ennakkoratkaisupyynnöstä, mukaan Lukoil Bulgaria toimii koko Bulgarian tasavallan alueella ja pääasiassa kyseessä oleva hinnoittelukäytäntö pannaan täytäntöön kansallisella tasolla. Tällainen toteamus, joka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, riittää itsessään siihen, että voidaan katsoa, että kyseinen menettelytapa on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan SEUT 101 ja SEUT 102 artiklassa tarkoitetulla tavalla (ks. vastaavasti tuomio 5.12.2006, Cipolla ym., C-94/04 ja C-202/04, EU:C:2006:758, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kun kansallinen kilpailuviranomainen soveltaa määräävän markkina-aseman väärinkäytön kieltäviä kansallisen oikeuden säännöksiä yrityksen käyttäytymiseen, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan SEUT 102 artiklassa tarkoitetulla tavalla, [SEUT 101] ja [102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 3 artiklan 1 kohdassa velvoitetaan se soveltamaan samanaikaisesti myös SEUT 102 artiklaa (ks. vastaavasti tuomio 3.4.2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 Tämän tuomion 17 kohdassa mainitusta toisesta väitteestä on muistutettava, että – kuten unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklan c alakohdassa määrätään – ennakkoratkaisupyyntöön on sisällytettävä selostus niistä syistä, joiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ryhtynyt tarkastelemaan kysymystä unionin oikeuden tiettyjen säännösten tulkinnasta tai pätevyydestä, sekä ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen toteama yhteys kyseisten säännösten ja pääasian oikeudenkäynnissä sovellettavien kansallisen oikeuden säännösten välillä.

24 Nyt käsiteltävässä asiassa tämän tuomion 11 ja 14 kohdasta ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on olennaisin osin esittänyt syyt, joiden vuoksi se on esittänyt unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön. Lisäksi pääasian asianosaisten, Bulgarian hallituksen ja Euroopan komission huomautuksista ilmenee, että ne ovat voineet olennaisilta osin ottaa kattavasti ja hyödyllisesti kantaa esitettyihin kysymyksiin.

25 Minkään ennakkoratkaisupyynnössä esitetyn perustelun perusteella ei kuitenkaan voida yksilöidä syitä, joiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pohtinut puolustautumisoikeuksien sekä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden, mukaan lukien syyttömyysolettama, kunnioittamista. Tästä seuraa, että tältä osin ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta.

26 Tämän tuomion 17 kohdassa mainitusta kolmannesta väitteestä on todettava, että esitetyt kysymykset koskevat SEUT 102 artiklan tulkintaa eikä unionin tuomioistuinta ole pyydetty soveltamaan kyseistä 102 artiklaa pääasiassa. Tässä yhteydessä on muistutettava, että SEUT 267 artiklassa tarkoitetulla ennakkoratkaisumenettelyllä luodaan puitteet kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen väliselle läheiselle yhteistyölle, joka perustuu tehtävien jakoon niiden välillä, ja tämä menettely muodostaa välineen, jonka avulla unionin tuomioistuin esittää kansallisille tuomioistuimille ne unionin oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, joita ne tarvitsevat ratkaistakseen niiden käsiteltäviksi saatetut asiat, ilman että unionin tuomioistuimelle myönnettäisiin toimivaltaa soveltaa unionin oikeuden säännöksiä tietyssä yksittäistapauksessa (ks. vastaavasti tuomio 23.11.2021, IS (Välipäätöksen lainvastaisuus), C-564/19, EU:C:2021:949, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 8.12.2022, HYA ym. (Mahdottomuus kuulustella syytettyä vastaan todistavia todistajia), C-348/21, EU:C:2022:965, 49 kohta ja tuomio 9.4.2024, Profi Credit Polska (Lainvoimaisella ratkaisulla päätetyn menettelyn aloittaminen uudelleen), C-582/21, EU:C:2024:282, 50–55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Näissä olosuhteissa ennakkoratkaisupyyntö voidaan ottaa tutkittavaksi siltä osin kuin se koskee EY 102 artiklan tulkintaa.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 102 artiklaa tulkittava siten, että todetakseen, että vertikaalisesti integroitunut yritys on käyttänyt markkina-aseman väärinkäyttöä merkitsevää hintaruuvia, kilpailuviranomaisen on osoitettava sekä tuotantoketjun alkupään markkinoiden että tuotantoketjun loppupään markkinoiden osalta kyseisten markkinoiden koko sekä kyseisen yrityksen ja sen kilpailijoiden markkinaosuudet kyseisillä markkinoilla.

29 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimella olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että Bulgarian kilpailuviranomainen on todennut, että hintaruuvi, josta Lukoil Bulgariaa moititaan, tapahtuu polttoaineiden tukkumarkkinoilla niiden kaksien osamarkkinoiden välillä, joiden tuotantoketjun alkupään osamarkkinat ovat väliaikaisen valmisteverottomuuden järjestelmässä olevien polttoaineiden tukkumarkkinat ja tuotantoketjun loppupään osamarkkinat ovat polttoaineiden tukkumarkkinat valmisteveron maksamisen jälkeen. Hintaruuvi aiheutuu siitä, että Lukoil Bulgaria myy polttoainetta tukkumarkkinoilla tuotantoketjun loppupään markkinoilla

eli valmisteverojen maksamisen jälkeen hinnalla, joka on alempi kuin hinta, jolla se myy väliaikaisen valmisteverottomuuden järjestelmässä olevaa polttoainetta tuotantoketjun alkupään markkinoilla.

30 Ensinnäkin on muistutettava, että väärinkäyttöä merkitsevä hintaruuvi on hinnoittelukäytäntö, joka on objektiivisen perustelun puuttuessa kohtuuton siltä osin kuin sillä tosiasiallisesti supistetaan kilpailevien yritysten marginaaleja ja siltä osin kuin se on tämän vuoksi omiaan aiheuttamaan markkinoilta syrjäyttävän vaikutuksen sellaisten kilpailijoiden osalta, jotka ovat vähintään yhtä tehokkaita kuin määräävässä markkina-asemassa oleva yritys (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 30 ja 31 kohta).

31 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan hintaruuvi merkitsee itsenäistä väärinkäyttöä, koska tällaisen hinnoittelukäytännön SEUT 102 artiklassa tarkoitettu kohtuuttomuus liittyy itse kyseisen hintaruuvin olemassaoloon eikä sen täsmälliseen laajuuteen, joten ei ole lainkaan tarpeen osoittaa, että tuotteen tukkuhinnat tuotantoketjun alkupään markkinoilla tai vähittäishinnat tuotantoketjun loppupään markkinoilla merkitsevät itsessään väärinkäyttöä tapauksen mukaan sen vuoksi, että ne ovat liian suuria tai saalistushintoja (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Silloin, kun määritetään sitä, onko määräävässä markkina-asemassa oleva yritys käyttänyt asemaansa väärin soveltamalla tällaisia hinnoittelukäytäntöjä, on arvioitava olosuhteita kokonaisuudessaan ja tutkittava, saatetaanko tällä hinnoittelukäytännöllä poistaa ostajalta mahdollisuus valita hankintalähteensä tai rajoittaa tätä mahdollisuutta, estää kilpailijoilta markkinoille pääsy, soveltaa erilaisia ehtoja eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin taikka vahvistaa määräävää markkina-asemaa vääristyneellä kilpailulla (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Tällaisista olosuhteista voi olla kyse silloin, kun määräävässä asemassa tuotantoketjun alkupään markkinoilla oleva vertikaalisesti integroitunut yritys yrittää estää normaalia kilpailua lähimarkkinoilla, jotka sijaitsevat niiden markkinoiden loppupäässä, joilla se on määräävässä asemassa, koska tällainen käyttäytyminen on omiaan syrjäyttämään vähintään yhtä tehokkaat kilpailijat kyseisiltä lähimarkkinoilta eli tuotantoketjun loppupään markkinoilta kohdistamalla niihin hintaruuvin. Tällainen toiminta on näet omiaan muun muassa asianomaisten markkinoiden välisten läheisten yhteyksien vuoksi heikentämään kilpailua tuotantoketjun loppupään markkinoilla (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 87 ja 91 kohta).

34 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on siis otettava huomioon kaikki pääasian erityiset olosuhteet sen arvioimiseksi, ovatko Bulgarian kilpailuviranomaisen yksilöimät kahdet markkinat erillisiä markkinoita, jotka liittyvät läheisesti toisiinsa.

35 Toiseksi on niin, että jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että Bulgarian kilpailuviranomaisen yksilöimät kahdet markkinat muodostavat kahdet erilliset mutta läheisesti toisiinsa liittyvät markkinat, kyseisen tuomioistuimen on vielä ennen SEUT 102 artiklan rikkomisen toteamista tutkittava, onko vertikaalisesti integroitunut yritys määräävässä asemassa tuotantoketjun alkupään markkinoilla (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 85–89 kohta).

36 Näin on silloin, kun kyseinen yritys on sellaisessa taloudellisessa valta-asemassa, jonka perusteella se voi estää toimivan kilpailun kyseisillä tuotantoketjun alkupään markkinoilla, koska se voi toimia huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaihinsa ja lopulta kuluttajiin (tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Määräävän markkina-aseman olemassaolo johtuu yleensä useiden sellaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta, jotka erikseen tarkasteltuina eivät välttämättä olisi ratkaisevia (tuomio 14.2.19978, United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, 27/76, EU:C:1978:22, 66 kohta).

38 Tältä osin unionin tuomioistuin on todennut, että vaikka markkinaosuuksien merkitys voi vaihdella markkinoittain, erittäin suuret markkinaosuudet tietyn ajan ovat – poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta – osoitus määräävän aseman olemassaolosta ja että yli 50 prosentin markkinaosuudet ovat erittäin suuria markkinaosuuksia (ks. tältä osin tuomio 13.2.1979, Hoffmann-La Roche v. komissio, 85/76, EU:C:1979:36, 41 kohta ja tuomio 6.12.2012, AstraZeneca v. komissio, C-457/10 P, EU:C:2012:770, 176 kohta).

39 On kuitenkin niin, että vaikka sen arvioimiseksi, onko yritys määräävässä markkina-asemassa, pitkäaikainen suuri markkinaosuus on erittäin merkittävä tekijä, määräävä markkina-asema voidaan kuitenkin osoittaa myös ottamalla huomioon kyseisten markkinoiden muut ominaispiirteet, kuten merkittävät markkinoille pääsyn esteet tai olennaiset infrastruktuurit, joiden avulla voidaan arvioida, toimiiko kyseinen yritys kyseisillä markkinoilla huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaihinsa ja kuluttajiin.

40 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee tältä osin, että Lukoil Bulgaria toimii polttoaineiden koko tuotantoketjussa niiden lopulliseen myyntiin saakka ja sillä on maan ainoa jalostamo sekä Bulgariassa ainutlaatuinen logistiikka-, varastointi- ja kuljetusinfrastruktuuri.

41 Kolmanneksi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että se, merkitseekö tuotantoketjun alkupään markkinoilla määräävässä markkina-asemassa olevan vertikaalisesti integroituneen yrityksen käyttöön ottama hinnoittelukäytäntö, joka johtaa kyseisen yrityksen kilpailijoihin kohdistuvaan hintaruuviin tuotantoketjun loppupään markkinoilla, väärinkäyttöä, ei riipu siitä, onko kyseinen yritys määräävässä markkina-asemassa viimeksi mainituilla markkinoilla (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 89 kohta).

42 Kuten komissio toteaa, ei kuitenkaan ole poissuljettua, että kyseisiä tuotantoketjun loppupään markkinoita koskevat tiedot voidaan ottaa huomioon tutkittaessa sitä, onko kyseinen hinnoittelukäytäntö SEUT 102 artiklan vastainen.

43 Osoittaakseen määräävän markkina-aseman väärinkäytön, joka muodostuu hintaruuvista, kilpailuviranomaisen on nimittäin osoitettava, että asianomaisten tavaroiden tai palvelujen hintojen välinen ero tuotantoketjun alkupään markkinoilla ja tuotantoketjun loppupään markkinoilla on joko negatiivinen tai riittämätön kattamaan erityisiä kustannuksia, joista määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen on vastattava toimittaessaan omia tavaroitaan tai palvelujaan tuotantoketjun loppupään markkinoilla, minkä seurauksena tämä ero ei mahdollista sitä, että yhtä tehokas kilpailija kuin kyseinen yritys voisi kilpailla sen kanssa mainittujen tavaroiden tai palvelujen toimittamisessa tuotantoketjun loppupään markkinoilla. Unionin tuomioistuin on myös todennut, että arvioitaessa määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen soveltaman hintapolitiikan laillisuutta on kuitenkin lähtökohtaisesti käytettävä

hintakriteereitä, jotka perustuvat määräävässä asemassa olevalle yritykselle itselleen aiheutuneisiin kustannuksiin ja sen strategiaan (ks. vastaavasti tuomio 25.3.2021, Slovak Telekom v. komissio, C-165/19 P, EU:C:2021:239, 73 ja 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Näin ollen sen määrittämiseksi, voiko määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen tuotantoketjun alkupään markkinoilla perimien hintojen ja kyseisen yrityksen tuotantoketjun loppupään markkinoilla perimien hintojen välinen ero johtaa viimeksi mainituilla markkinoilla sen kilpailijoiden, jotka ovat vähintään yhtä tehokkaita kuin se, syrjäyttämiseen markkinoilta, on määritettävä, olisiko kyseinen yritys ollut riittävän tehokas tarjotakseen tuotteitaan tuotantoketjun loppupään markkinoilla muutoin kuin tappiollisesti, jos se olisi ollut ennalta velvoitettu maksamaan omat hintansa tuotantoketjun alkupään markkinoilla, mikä edellyttää lähtökohtaisesti sitä, että huomioon otetaan määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen hinnat ja kustannukset tuotantoketjun loppupään markkinoilla tai, jos näihin hintoihin ja kustannuksiin ei ole mahdollista tukeutua, että huomioon otetaan kilpailijoiden hinnat ja kustannukset näillä samoilla markkinoilla (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 41–46 kohta).

45 Lopuksi on vielä korostettava, että kyseessä olevalla yrityksellä on mahdollisuus osoittaa, että sen hinnoittelukäytäntö on taloudellisesti perusteltu, vaikka sillä onkin syrjäyttävä vaikutus tuotantoketjun loppupään markkinoilla, mikä edellyttää, että osoitetaan kaikkien käsiteltävän asian olosuhteiden perusteella, että tällainen kilpailulle haitallinen syrjäyttävä vaikutus voidaan tasoittaa tai jopa ylittää tehokkuuseduilla, jotka koituvat myös kuluttajan eduksi kyseisillä markkinoilla (ks. vastaavasti tuomio 17.2.2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, 75 ja 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on näin ollen vastattava, että SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että todetakseen, että vertikaalisesti integroitunut yritys on käyttänyt markkina-aseman väärinkäyttöä merkitsevää hintaruuvia, kilpailuviranomaisen on osoitettava yhtäältä, että kyseinen yritys on määräävässä asemassa tuotantoketjun alkupään markkinoilla, kun otetaan huomioon kyseisen yrityksen markkinaosuus ja kyseisten markkinoiden muut merkitykselliset ominaispiirteet, joiden perusteella voidaan katsoa, että kyseinen yritys on sellaisessa taloudellisessa valta-asemassa, jonka perusteella se voi toimia huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaihinsa ja kuluttajiin, sekä toisaalta, että tuotantoketjun loppupään markkinoilla, jotka ovat yhteydessä tuotantoketjun alkupään markkinoihin, vertikaalisesti integroitunut yritys soveltaa hintaa, joka on omiaan aiheuttamaan sen kanssa vähintään yhtä tehokkaisiin kilpailijoihin kohdistuvan syrjäyttävän vaikutuksen, kun otetaan huomioon kyseisten tuotantoketjun loppupään markkinoiden ominaispiirteet.

Toinen ja kolmas kysymys

47 Toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 102 artiklaa tulkittava siten, että bensiinin ja dieselöljyn kaltaiset tuotteet, jotka eivät ole korvattavissa toisillaan tarjonnan eivätkä kysynnän kannalta, voidaan sisällyttää merkityksellisten tuotemarkkinoiden määritelmään, vaikka niihin ei sisällytetä nestekaasun kaltaista tuotetta, jolla voidaan kysynnän ja tarjonnan kannalta korvata ainakin toinen kyseisistä polttoaineista.

48 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että merkityksellisten markkinoiden määrittämisellä on SEUT 102 artiklaa sovellettaessa olennainen merkitys, koska kilpailumahdollisuuksia voidaan arvioida ainoastaan kyseessä olevien tuotteiden ominaisuuksien

perusteella, ja se on lähtökohtaisesti ennakkoedellytys sen arvioimiselle, onko kyseessä oleva yritys mahdollisesti määräävässä markkina-asemassa (ks. vastaavasti tuomio 21.2.1973, Europemballage ja Continental Can v. komissio, 6/72, EU:C:1973:22, 32 kohta). Merkityksellisten markkinoiden määrittämisen tarkoituksena on määritellä se alue, jonka sisällä on arvioitava kysymystä siitä, pystyykö kyseinen yritys toimimaan huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaisiinsa ja kuluttajiin (ks. vastaavasti tuomio 9.11.1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, 322/81, EU:C:1983:313, 37 kohta ja tuomio 30.1.2020, Generics (UK) ym., C-307/18, EU:C:2020:52, 127 kohta).

49 Merkityksellisten markkinoiden määrittäminen edellyttää ensinnäkin tuotemarkkinoiden ja toiseksi maantieteellisten markkinoiden määrittelemistä (tuomio 14.2.1978, United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, 27/76, EU:C:1978:22, 10 ja 11 kohta ja tuomio 27.6.2024, komissio v. Servier ym., C-176/19 P, EU:C:2024:549, 382 kohta).

50 Siltä osin kuin on kyse tuotemarkkinoista, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että merkityksellisten markkinoiden käsite merkitsee sitä, että niille kuuluvien tavaroiden välillä voi olla tehokasta kilpailua, mikä edellyttää, että kaikki samoihin markkinoihin kuuluvat tavarat ovat riittävästi keskenään vaihdettavissa tai korvattavissa, kun kyse on samasta käyttötarkoituksesta. Keskinäistä vaihdettavuutta tai korvattavuutta ei arvioida yksinomaan asianomaisten tuotteiden objektiiviset ominaisuudet huomioiden. Huomioon on otettava myös markkinoiden kilpailuolosuhteet sekä kysynnän ja tarjonnan rakenne (ks. vastaavasti tuomio 27.6.2024, komissio v. Servier ym., C-176/19 P, EU:C:2024:549, 383 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

51 Kyseisistä seikoista seuraa, että kahden tuotteen korvattavuuden arviointi ei rajoitu sen määrittämiseen, soveltuvatko kyseiset tuotteet toiminnalliselta kannalta katsottuna saman tarpeen tyydyttämiseen, vaan se edellyttää lisäksi sen määrittämistä, ovatko kyseiset tuotteet todella tosiasiallisesti korvattavissa toisillaan taloudelliselta kannalta. Kahden tuotteen taloudellinen korvattavuus voidaan todeta, jos suhteellisten hintojen muutokset johtavat myynnin siirtymiseen yhdestä tuotteesta toiseen. Tältä osin on korostettava, että taloudelliselta kannalta kysynnän korvattavuus on välittömin ja tehokkain tekijä, joka rajoittaa tietyn tuotteen toimittajia. Kysynnän korvattavuuden arvioinnissa voidaan arvioida kysynnän ristijoustoa hintaan nähden määrittämällä, siirtyvätkö sellaisen tuotteen kuluttajat, johon kohdistuu pieni mutta pysyvä hinnankorotus, korvaaviin tuotteisiin (ks. vastaavasti tuomio 27.6.2024, komissio v. Servier ym., C-176/19 P, EU:C:2024:549, 384 kohta).

52 Vaikka arviointi, jonka avulla voidaan määritellä markkinat, joilla määräävän markkina-aseman olemassaoloa on arvioitava, edellyttää tosiseikkoja koskevia toteamuksia kilpailuolosuhteista sekä kysynnän ja tarjonnan rakenteesta kyseisillä markkinoilla, mikä kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivaltaan, on todettava, ettei ole poissuljettua, että huolimatta siitä, että kolme moottoriajoneuvojen polttoaineiden tyyppiä eivät ole toiminnallisesti korvattavissa toisillaan, dieselöljyn, bensiinin ja nestekaasun kaltaisten polttoaineiden välillä voi loppukuluttajien kysynnän osalta olla Bulgariassa vallitsevat erityiset tarjontaolosuhteet huomioon ottaen riittävä korvattavuus väliaikaisen valmisteverottomuuden järjestelmään kuuluvien polttoaineiden tukkumarkkinoilla, mikä johtaa siihen, että viimeksi mainittujen polttoaineiden katsotaan kuuluvan samoille tuotemarkkinoille.

53 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava muun muassa yhtäältä, onko bensiinin ja dieselöljyn tukkuvarastoinnin tapahduttava samanlaisissa vai erilaisissa laitoksissa, ja toisaalta, voidaanko nestekaasua varastoida tukkukaupassa samoissa laitoksissa kuin bensiiniä ja dieselöljyä vai edellyttääkö se päinvastoin erityisiä laitoksia.

54 Ennakkoratkaisupyynnöstä nimittäin ilmenee, että Bulgarian kilpailuviranomainen on määräävän markkina-aseman olemassaolon arvioimiseksi merkityksellisiä markkinoita määrittäessään ottanut huomioon ainoastaan bensiinin ja dieselöljyn mutta ei nestekaasua, koska tukkukauppiaille kyseisen kahden ensimmäisen polttoaineen varastointiolosuhteet ovat samat, minkä ansiosta ne voivat kysynnän mukaan tarjota jompaakumpaa kyseisestä kahdesta ensimmäisestä polttoaineesta ilman, että tästä aiheutuisi niille lisäkustannuksia.

55 Sitä vastoin Bulgarian kilpailuviranomaisen mukaan Bulgariassa on olemassa nestekaasun varastointia ja jälleenmyyntiä valmisteveron maksamisen jälkeen koskevia erityisvaatimuksia. Lisäksi nestekaasua kuljetetaan eri tavalla kuin bensiiniä ja dieselöljyä.

56 Tällaiset näkökohdat saattavat muodostaa objektiivisen perustelun Bulgarian kilpailuviranomaisen tekemälle erottelulle yhtäältä bensiinin ja dieselöljyn ja toisaalta nestekaasun välillä, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava.

57 Edellä esitetyn perusteella toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että ainoastaan tuotteiden, jotka ovat riittävästi korvattavissa toisillaan, voidaan katsoa kuuluvan samoille markkinoille määräävän markkina-aseman olemassaolon arvioimiseksi. Kun kilpailusääntöjen vastaiseksi katsottu toiminta muodostuu hinnoittelukäytännöistä, joilla aiheutetaan hintaruuvi, kilpailuviranomaisen on selvitettävä, onko siitä huolimatta, että kolmen moottoriajoneuvojen polttoaineiden tyypin, kuten dieselöljyn, bensiinin ja nestekaasun, välillä ei ole toiminnallista korvattavuutta loppukuluttajien kysynnän osalta, mahdollista kilpailun edellytysten sekä tarjonnan ja kysynnän rakenteen perusteella todeta, että tietyt kyseisistä polttoaineista kuuluvat samoille tuotantoketjun alkupään tuotemarkkinoille.

Oikeudenkäyntikulut

58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että todetakseen, että vertikaalisesti integroitunut yritys on käyttänyt markkina-aseman väärinkäyttöä merkitsevää hintaruuvia, kilpailuviranomaisen on osoitettava yhtäältä, että kyseinen yritys on määräävässä asemassa tuotantoketjun alkupään markkinoilla, kun otetaan huomioon kyseisen yrityksen markkinaosuus ja kyseisten markkinoiden muut merkitykselliset ominaispiirteet, joiden perusteella voidaan katsoa, että kyseinen yritys on sellaisessa taloudellisessa valta-asemassa, jonka perusteella se voi toimia huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaihinsa ja kuluttajiin, sekä toisaalta, että tuotantoketjun

loppupään markkinoilla, jotka ovat yhteydessä tuotantoketjun alkupään markkinoihin, vertikaalisesti integroitunut yritys soveltaa hintaa, joka on omiaan aiheuttamaan sen kanssa vähintään yhtä tehokkaisiin kilpailijoihin kohdistuvan syrjäyttävän vaikutuksen, kun otetaan huomioon kyseisten tuotantoketjun loppupään markkinoiden ominaispiirteet.

2) **SEUT 102 artiklaa on tulkittava siten, että ainoastaan tuotteiden, jotka ovat riittävästi korvattavissa toisillaan, voidaan katsoa kuuluvan samoille markkinoille määräävän markkina-aseman olemassaolon arvioimiseksi. Kun kilpailusääntöjen vastaiseksi katsottu toiminta muodostuu hinnoittelukäytännöistä, joilla aiheutetaan hintaruuvi, kilpailuviranomaisen on selvitettävä, onko siitä huolimatta, että kolmen moottoriajoneuvojen polttoaineiden tyypin, kuten dieselöljyn, bensiinin ja nestekaasun, välillä ei ole toiminnallista korvattavuutta loppukuluttajien kysynnän osalta, mahdollista kilpailun edellytysten sekä tarjonnan ja kysynnän rakenteen perusteella todeta, että tietyt kyseisistä polttoaineista kuuluvat samoille tuotantoketjun alkupään tuotemarkkinoille.**

Allekirjoitukset